

Mr. sc. Zoran Malenica, viši predavač
Pravnog fakulteta Sveučilišta u Splitu
Mr. sc. Ranka Jeknić, asistentica
Pravnog fakulteta Sveučilišta u Splitu

PERCEPCIJA KORUPCIJE I BORBA PROTIV KORUPCIJE U REPUBLICI HRVATSKOJ

UDK: 343. 352 (497.5)

Primljeno: 15. IX. 2010.

Pregledni znanstveni rad

Polazeći od institucionalnih i financijskih pretpostavki borbe protiv korupcije, i prikaza dosadašnjih rezultata u borbi protiv korupcije, uključujući i statističke podatke o sudskim postupcima i presudama vezanim za to područje u zadnjih sedam godina, u radu se analiziraju neki rezultati relevantnih istraživanja percepcije korupcije u Hrvatskoj, s posebnim osvrtom na podatke u vezi s percepcijom korupcije i razinom (ne)povjerenja u institucije iz istraživanja provedenog u sklopu projekta „Socijalna stratifikacija i vrijednosne orijentacije u Hrvatskoj1“ 2010. godine.

Ključne riječi: *korupcija, strategija suzbijanja korupcije, percepcija korupcije, (ne)povjerenje u institucije;*

Bitna prijelomnica u borbi protiv korupcije u Republici Hrvatskoj dogodila se sredinom 2009. godine kada je dotadašnji predsjednik hrvatske Vlade dr. Ivo Sanader podnio ostavku i povukao se iz politike. Nova predsjednica Vlade Jadranka Kosor borbu protiv korupcije istaknula je kao jedan od glavnih ciljeva njenog djelovanja. Nakon toga, a posebno od rujna 2009. godine došlo je do hapšenja nekoliko skupina rukovodećih ljudi u javnim poduzećima² i nekoliko funkcionera u ministarstvima koji su bili osumnjičeni za koruptivno djelovanje ili

---

¹ Istraživanje je na temelju trogodišnjeg ugovora s Ministarstvom znanosti, obrazovanja i športa proveo Institut za društvena istraživanja iz Zagreba u sklopu projekta „Socijalna stratifikacija i vrijednosne orijentacije u hrvatskom društvu“ (2007.-2010.), a suradnici tog projekta su i autori ovog rada (Voditelj projekta: prof. dr. sc. Duško Sekulić; šifra projekta: 100-1001172-1068).

² Najprije je pritvoreno nekoliko članova Uprave prehrambene kompanije Podravka, u kojoj je i država suvlasnik, zbog sumnje da su mimo znanja Nadzornog odbora, pokušali postati vlasnicima dijela Podravkinih dionica. Petnaestog srpnja 2009. godine pritvoreni su Davorin Kobak, bivši direktor Hrvatskih željeznica (HŽ) koji je bio smijenjen u veljači iste godine, Biserka Robić, bivša direktorica Agencije za integralni transport (AGIT) i Andrija Sarić, komercijalni direktor AGIT-a i osumnjičeni za kazneno djelo zlorabe položaja i ovlasti te udruživanja radi počinjenja kaznenog djela pranja novca. Ovo troje se terete da su od 2003. do 2008. godine na temelju fiktivnih faktura, zajedno s Vladimirom Vasiljevićem, bivšim zaposlenikom Željeznica Srbije, prebacili oko tri milijuna eura na račune svojih off-shore kompanija. Krajem studenoga iste godine uhapšena su četiri člana uprave Hrvatskih auto-cesta (HAC)/ Jurica Prskalo, Mario Lovrinčević, Goran Legac i Zoran Kandžija/ i vlasnik građevinske firme Skladgradnja Slaven Žužul zbog sumnje da su sklopili ugovor o bojenju dvaju tunela na auto-cesti Zagreb – Split po nerealno visokim cijenama zbog kojih je HAC oštećen za oko 20 milijuna kuna. Osim toga, HAC su već ranije imale sklopljen ugovor s tvrtkama Viadukt, Strabag i Hidroelektra prema kojemu su, u sklopu opremanja druge cijevi tunela Kapela i Sveti Rok, trebali obaviti i završno bojenje.

za zloupotrebu položaja i ovlasti i slična protuzakonita (ne)djela.³ Zbog toga je u zadnjih deset mjeseci cjelokupni politički život u Hrvatskoj obilježen povremenim otkrivanjem korupcionaških slučajeva i drugih kriminalnih i nezakonitih radnji. Budući najveći dio tih slučajeva još nije kazneno procesuiran (neki slučajevi su u toku, a za većinu još nije podignuta niti optužnica), ne bi se trebalo zalijetati u izricanju velikih pohvala aktualnoj vlasti za borbu protiv korupcije i drugih kriminalnih djela. To zbog toga što je tu borbu započela Vlada koja nije doživjela bitnije promjene u odnosu na njen raniji sastav.⁴

U tome smislu još nije sasvim jasno koja je prava motivacija aktualne Vlade u pogledu borbe protiv korupcije. Ako se doista radi o tome da je HDZ kao vodeća stranka u ovoj koalicijskoj vladi postao svjestan da su se korupcija i drugi oblici kriminalnog ponašanja toliko proširili u zadnjih šest godina da prijete potpunim urušavanjem hrvatskog društva, onda odluku o bespoštednoj borbi protiv korupcije⁵ samo treba pozdraviti. Međutim, nije isključeno da je HDZ pribjegao kampanji borbe protiv korupcije kao sredstvu spašavanja političkog ugleda koji je bitno uzdrman negativnim posljedicama ekonomske krize (u prošloj godini hrvatski društveni bruto proizvod je pao za 5,8%, broj nezaposlenih narastao je na 317.000 ljudi, vanjski dug porastao je na 44 milijarde eura ...). U tom će se slučaju, HDZ naći u prilično proturječnoj situaciji. Naime, ako bude dosljedan u borbi protiv korupcije i ako se bude pridržavao principa da nema nedodirljivih u toj borbi, onda će se pokazati da su mnogi članovi HDZ-a i njegovih koalicijskih partnera, uključujući i najviše funkcionere (ministre, državne tajnike ...), bili vinovnici i akteri korupcionaške prakse. Jednom riječju, teško je vjerovati da one stranke koje su dugo vremena tolerirale korupciju i druge kriminalne radnje mogu istovremeno biti tako uspješne u kampanji borbe protiv takvih radnji. To je možda u ovome trenutku i glavna dilema u vezi ocjene uspješnosti borbe protiv korupcije u hrvatskom društvu danas i u sljedećem razdoblju. U nastavku ćemo percepciju korupcije, te borbu protiv korupcije u Republici Hrvatskoj prikazati polazeći od (1) institucionalnih i financijskih pretpostavki borbe protiv korupcije; (2) prikaza dosadašnjih rezultata u borbi protiv korupcije, uključujući i statističke podatke o sudskim postupcima i presudama vezanim za to područje u zadnjih sedam godina i (3) prikaza nekih rezultata relevantnih istraživanja percepcije korupcije u Republici

---

³ U prosincu 2009. godine podignuta je optužnica protiv bivšeg ministra obrane Berislava Rončevića i njegovog pomoćnika Ive Bačića zbog osnovane sumnje da su prilikom kupnje kamiona za Hrvatsku vojsku krajem 2004. godine oštetili državu za oko 10 milijuna kuna. Tridesetog ožujka 2010. godine uhapšen je bivši potpredsjednik Vlade i ministar gospodarstva Damir Polančec zbog sumnje da je „režirao“ spomenutu aferu u Podravci i zbog nepovoljnih uvjeta pod kojima je sklopio novi ugovor s MOL-om u vezi upravljačkih prava mađarske naftne kompanije MOL u Industriji nafte (INA).

⁴ Sadašnja predsjednica Vlade Jadranka Kosor, koja je naslijedila Ivu Sanadera, u prethodnoj Vladi je bila potpredsjednica i ministrica obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti. Nju je na funkciji ministra obitelji ... zamijenio Tomislav Ivić. Inače, obje vlade koje je formirao Ivo Sanader kao i ova aktualna je formalno-pravno koalicijska, ali uz prevalentnu ulogu Hrvatske demokratske zajednice (HDZ) kao najjače stranke u Saboru (koalicijski partneri su: Hrvatska seljačka stranka /HSS/, Hrvatska socijalno-liberalna stranka /HLSL/ i svih osam zastupnika nacionalnih manjina).

⁵ U svojim političkim istupima predsjednica Vlade Jadranka Kosor govori o „nultom pragu tolerancije za korupciju“ i o tome da u borbi protiv korupcije neće biti nedodirljivih.

Hrvatskoj s posebnim osvrtom na podatke *u vezi s percepcijom korupcije i razinom povjerenja u institucije iz istraživanja provedenog u sklopu projekta* „Socijalna stratifikacija i vrijednosne orijentacije u hrvatskom društvu“⁶.

1. O INSTITUCIONALNIM I FINANCIJSKIM PRETPOSTAVKAMA BORBE PROTIV KORUPCIJE

Uvođenje prvih institucionalnih reformi u pravosudni i politički sistem Republike Hrvatske koje se odnose na djelotvorniju pravnu i političku borbu protiv mita i korupcije povezano je s procesom otvaranja pregovora s Europskom Unijom (EU) o prijemu Hrvatske u tu asocijaciju. Taj proces je započela koalicijska Vlada lijevog centra Ivice Račana 2002. godine. To ne znači da do tada u kaznenom zakonodavstvu Republike Hrvatske koruptivno djelovanje nije bilo sankcionirano⁷ nego samo to da u njenom pravnom i političkom sistemu nisu postojale specijalizirane institucije i (politička) tijela koja su već duže vremena postojala u članicama Europske Unije (EU). Osim toga, Republika Hrvatska je, postavši samostalna i međunarodno priznata država (u tome svojstvu je postala i članica **Organizacije Ujedinjenih Naroda /OUN/, Međunarodne trgovinske organizacije /WTO/, Organizacije za europsku sigurnost i suradnju /OSCE/...**), tijekom 90-ih godina prošlog stoljeća prihvatila nekoliko konvencija spomenutih međunarodnih organizacija kojima se obavezala na borbu protiv raznih oblika koruptivnog ponašanja.⁸ Zbog navedenih razloga Hrvatska je od 2001. godine pa naovamo postepeno u svoj pravni i politički sistem uvela niz institucija i tijela koja su se trebala sustavno baviti iskorjenjivanjem korupcije u hrvatskom društvu. Navest ćemo njihova imena: a) **Ured za suzbijanje korupcije i organiziranog kriminala (USKOK)**;⁹ b) **Ured za sprječavanje pranja novca**¹⁰; c) **Državna komisija za kontrolu postupaka javne nabave**; d) **Povjerenstvo za sprječavanje sukoba interesa u obnašanju javnih dužnosti**¹¹; e) **Državna revizija**; f) **Nacionalno vijeće za praćenje provedbe Strategije suzbijanja**

---

⁶ Anketiranje je provedeno tijekom 2009. godine, a statistička obrada i analiza podataka 2010. godine.

⁷ Primjerice kazneno djelo primanja mita bilo je sadržano u 347. članku Kaznenog zakona, primanje mita u gospodarskom poslovanju u 294.a članku istog zakona, davanje mita u 348. članku Kaznenog zakona, davanje mita u 294.b članku istog zakona itd.

⁸ Među takve konvencije spadaju: Konvencija Ujedinjenih naroda protiv korupcije, Kaznenopravna konvencija Vijeća Europe o korupciji, Konvencija OECD-a o suzbijanju podmićivanja stranih javnih službenika u međunarodnim poslovnim transakcijama (studenj 1997. godine), Konvencija UN-a protiv transnacionalnog organiziranog kriminala (prosinac 2000. godine) itd.

⁹ Utemeljenje i način funkcioniranja ovog Ureda uređeno je Zakonom o Uredu za suzbijanje korupcije i organiziranog kriminala (Narodne novine, broj 88/01; 12/02; 33/05 i 48/05.)

¹⁰ Djelovanje ovog Ureda regulirano je Zakonom o sprječavanju pranja novca (Narodne novine, broj 69/97; 106/97; 67/01; 117/03 i 142/03.)

¹¹ Djelovanje ovog Povjerenstva regulirano je Zakonom o sprječavanju sukoba interesa u obnašanju javnih dužnosti (Narodne novine, broj 163/03; 25/04. i 94/04.)

korupcije¹²; g) Povjerenstvo za praćenje provedbe mjera suzbijanja korupcije¹³; h) Antikorupcijski odjel pri Ministarstvu pravosuđa¹⁴, i) Sudački odjeli u okviru županijskih sudova u Zagrebu, Splitu, Rijeci i Osijeku¹⁵.

Istovremeno s formiranjem svih navedenih tijela i institucija bila su osigurana i potrebna financijska sredstva za osiguranje prostornih, kadrovskih i drugih materijalno-tehničkih sredstava za njihovo normalno i efikasno funkcioniranje.¹⁶ Kada se danas kritički primjećuje da do odlaska Ive Sanadera s čela Vlade nije bila dovoljno prisutna borba protiv korupcije, onda često članovi Vlade kažu da još nisu bile stvorene sve institucionalne pa i financijske pretpostavke za efikasno djelovanje svih ranije navedenih tijela. Iako taj momenat nije nebitan, jasno je da on nije bio odlučujući u odnosu na nepostojanje političke volje vladajućih da se odlučno uhvate u koštac s korupcijom. Tako smo zadnjih pet-šest godina bili suočeni s pomalo paradoksalnom situacijom: stvarane su institucionalne pretpostavke za djelotvorniju borbu protiv korupcije, a u realnom životu hrvatskog društva svi oblici koruptivnog i kriminalnog ponašanja su se rapidno širili.¹⁷ Još

---

¹² Nacionalno vijeće nadzire i prati provedbu Strategije i Akcijskog plana suzbijanja korupcije; sustavno prati podatke o pojavama korupcije koje na njegov zahtjev dostavljaju tijela zadužena za provedbu spomenute Strategije i Akcijskog plana; analizira izvještaje nadležnih tijela o provedbi Strategije i Akcijskog plana te ocjenjuje načine i rezultate provedbe; predlaže mjere za veću efikasnost provedbe Strategije i Akcijskog plana suzbijanja korupcije; svojim djelovanjem i ustrojem Nacionalno vijeće jača nadzor nad tijelima zaduženim za provedbu Strategije i Akcijskog plana; Nacionalno vijeće dužno je razmotriti prijedloge, pritužbe, stajališta i mišljenja građana i pravnih osoba u vezi s korupcijom te podnosi Hrvatskom saboru godišnji izvještaj o svom radu. Nacionalno vijeće ima 12 članova, a na čelu mu je saborski zastupnik iz redova opozicije. Među njima su šest saborskih zastupnika (dva iz SDP-a, dva iz HDZ-a, jedan iz HSS-a i jedan nezavisni zastupnik), jedan predstavnik akademske zajednice, jedan predstavnik stručne javnosti, jedan predstavnik sindikata, poslodavaca, medija i civilnog društva.

¹³ Ovo Povjerenstvo djeluje pri Vladi i čine ga predsjednik Vlade i ministri onih resora koji sudjeluju u realizaciji Strategije i Akcijskog plana suzbijanja korupcije (ministar pravosuđa, unutrašnjih poslova, gospodarstva, financija...). Osim koordinacije rada svih tijela zaduženih za borbu protiv korupcije, zadatak Povjerenstva je i procjenjivanje korupcijskih rizika te predlaganje i osmišljavanje mjera za njihovo sprječavanje, unapređenje djelotvornosti provedbenih mjera Akcijskog plana i jačanje međuinstitucionalne suradnje. Nadležna ministarstva i druga nadležna državna tijela zadužena za provedbu Strategije i Akcijskog plana, sukladno odluci Vlade, trebaju zadužiti određenu ustrojstvenu jedinicu unutar vlastitog tijela za izvršenje mjera iz Akcijskog plana i dostavljanje redovitih izvještaja Povjerenstvu. Povjerenstvo je dužno dva puta godišnje slati izvještaje o provedbi Strategije i Akcijskog plana Vladi Republike Hrvatske);

¹⁴ Ima karakter tajništva Vladina Povjerenstva.

¹⁵ Oni će procesuirati kaznena djela vezana za korupciju, formirani su odlukom ministra pravosuđa i počeli su djelovati sredinom 2009. godine. U te odjele uključeni su najbolji i najiskusniji suci tih županijskih sudova. Predviđeno je da se kaznena djela vezana za korupciju procesuiraju u što je moguće kraćem vremenskom roku.

¹⁶ Istini za volju treba reći da nije uvijek tako bilo. Primjerice, nakon donošenja Zakona o Uredu za suzbijanje korupcije i organiziranog kriminala trebalo je dugo vremena da se osiguraju financijska sredstva za početak njegovog rada. Bilo je poteškoća i kod dobrog kadrovskog ekipiranja tog Ureda itd.

¹⁷ Za ilustraciju se mogu navesti neki primjeri. Daleko prije nego je USKOK otkrio praksu kupovanja ispita i upisa na neke zagrebačke fakultete (to se dogodilo u rujnu 2008. godine), u kuloarima se je znalo da takvo nešto postoji. Isti tako, bila je javna tajna da se namještaju natječaji vezani za izgradnju auto-cesta po Hrvatskoj koje su raspisivale Hrvatske ceste (HC) i Hrvatske auto-cesta (HAC). Međutim, tek u studenome 2009. godine USKOK je priveo vodeće ljude HAC-a. Osumnjičeni su za sklapanje nepovoljnog ugovora s građevinskom tvrtkom Skladgradnja.

paradoksalnije bilo je i to što je tih godina (od 2005. do 2008. godine) Hrvatska sve bolje kotirala na rang-listama država svijeta u pogledu proširenosti korupcije.¹⁸

Nakon otpočinjanja pregovora između Europske Unije i Republike Hrvatske u listopadu 2005. godine EU je stalno inzistirala na tome da hrvatska Vlada mora više poraditi na planu borbe protiv korupcije. U godišnjim izvještajima o toku pregovora i o tome što bi Hrvatska trebala učiniti da što prije bude primljena u EU,¹⁹ stalno je bilo izražavano nezadovoljstvo borbom protiv korupcije u Hrvatskoj. Kao izraz želje da se smanji to nezadovoljstvo, a valjda i kao izraz želje da se doista ozbiljno poradi na smanjenju korupcije, Vlada je u lipnju 2006. godine usvojila **Nacionalni program za suzbijanje korupcije za razdoblje od 2006. do 2008. godine** (nešto kasnije taj dokument je prihvatio i Hrvatski sabor). U svibnju 2008. godine taj dokument je zamijenjen **Strategijom suzbijanja korupcije**²⁰ i **Akcijskim planom vezanim za realizaciju te Strategije**²¹.

2. O DOSADAŠNJIM REZULTATIMA U BORBI PROTIV KORUPCIJE

Korupcija kao društvena pojava nije nova pojava, ali se ona u tranzicijskim društvima pojavila kao masovna pojava koja ozbiljno koči razvoj tih društava u pravcu modernih demokratskih društava. Ovdje nećemo opširnije ulaziti u analizu

---

¹⁸ Prema indeksu Transparency Internationala (CPI) Hrvatska je 2005. godine bila na 70. mjestu (od 159), 2006. godine na 69. (od 163), 2007. godine na 64. (179), 2008. godine na 62. (od 180), a 2009. na 66. mjestu (od 180). Razrješenje ovog paradoksa leži u tome što spomenuti Indeks percepcije korupcije kao indikator smanjenja korupcije u nekoj zemlji uzima postojanje zakonske regulative i odgovarajućih tijela koja se trebaju boriti protiv korupcije. Budući su kod nas upravo u spomenutom vremenskom razdoblju donošeni zakoni i formirana takva tijela, to je Hrvatska bila ocjenjivana kao sve manje korumpirana država. To, nažalost, nije bila istina, jer ta tijela nisu bila dovoljno aktivna na planu borbe protiv korupcije i to zato što tadašnja vlast nije dopuštala slobodno djelovanje svih tijela koja su u međuvremenu bila formirana.

¹⁹ Te izvještaje je pisao Hans Svoboda, austrijski zastupnik u Europskom parlamentu i tzv. izvjestilac za Hrvatsku, a u konačnici ih je prihvaćao Europski parlament.

²⁰ Opći ciljevi Strategije suzbijanja korupcije definirani su na sljedeći način: unaprjeđivanje pravnog i institucionalnog okvira za djelotvorno i sustavno suzbijanje korupcije; afirmacija pristupa „nulte tolerancije“ na korupciju; jačanje integriteta, odgovornosti i transparentnosti u radu tijela državne vlasti i s tim u vezi jačanje povjerenja građana u državne institucije; stvaranje preduvjeta za sprječavanje korupcije na svim razinama; podizanje razine djelotvornosti otkrivanja i kaznenog progona korupcijskih kaznenih djela; unaprjeđivanje međunarodne suradnje u borbi protiv korupcije i unaprjeđivanje suradnje između državnih tijela nadležnih za provedbu Strategije i unaprjeđivanje suradnje s organizacijama civilnog društva. Ključ uspješne antikorupcijske politike je sprječavanje korupcije. Strategija ističe sljedeća područja u kojima je potrebno uložiti dodatne napore u sprječavanju korupcije: zdravstvo, pravosuđe, javna uprava, obrazovanje i privatni sektor, te ciljeve za svaki od njih.

²¹ Akcijski plan predstavlja, kako se kaže u Strategiji, „živi dokument koji se revidira svake godine u cilju praćenja i analize provedbe Strategije“. On sadržava konkretne mjere za ostvarenje ciljeva Strategije. Mjere su razrađene kroz pet tematskih područja: pravni i institucionalni okvir, sprječavanje korupcije, kazneni progon i sankcioniranje korupcije, međunarodna suradnja i širenje javne svijesti o štetnosti korupcije. U navedenih pet područja određeno je ukupno 195 konkretnih mjera.

uzroka tolike proširenosti korupcije u tim društvima,²² ali ćemo naglasiti da u te uzroke spadaju neka nedemokratska obilježja bivših socijalističkih poredaka, zatim neki elementi tradicije u tim društvima, nerazvijenost institucija civilnog društva kao i velika diskrepancija između potražnje za nekim uslugama i mogućnosti da one budu zadovoljene (ovo se događa u sferi zdravstva, obrazovanja i socijalnih službi). Naravno, mora se spomenuti i način regrutiranja novih političkih elita nakon brzog urušavanja socijalističkih poredaka kao i njihovo preferiranje vlastitih i grupnih interesa u odnosu na opće društvene interese i javno dobro.

Pored ovih zajedničkih uzroka razmaha korupcije u tranzicijskim društvima, hrvatsko društvo je bilo suočeno s još nekim specifičnim uzrocima kao što su svojevrsna repatrijarhalizacija društvenog života i neformalna lustracija. Pod prvim pojmom podrazumijevamo veliki utjecaj širih obiteljskih veza na ljude koji obnašaju (visoke) političke i državne funkcije što utječe na pojavu nepotizma i drugih oblika neprihvatljivog društvenog ponašanja. Neformalna lustracija je dovela do odstranjivanja iz pravosuđa i državne uprave velikog broja stručnih ljudi koji su često bili zamijenjeni novim, manje sposobnim ljudima sklonijim koruptivnom ponašanju.²³

O korupciji se može raspravljati iz različitih rakursa, jer ona ima svoje povijesne, psihološke, ekonomske, pravne, političke i sociološke aspekte. Na elementarnom nivou ona se može odrediti kao „poduzimanje nedopuštenih oblika utjecaja u obnašanju državnih, javnih gospodarskih i drugih dužnosti i poslova radi ostvarivanja materijalnih probitaka ili koristi“²⁴. Šira definicija korupcije označava svaku zloupotrebu javnih ovlasti radi ostvarenja privatnih probitaka osobe koja obavlja javnu službu. Uža definicija korupcije „označava korupciju kao postupak u kojem najmanje dvije osobe nedopuštenom razmjenom radi ostvarivanja vlastitih probitaka postupaju na štetu javnog interesa, kršeći moralnu i pravnu normu povrjeđuju temelje demokratskog razvoja, pravnu državu i vladavinu prava.“²⁵ Jedna druga definicija kaže da je „korupcija proces u kojem najmanje dvije osobe nedopuštenom razmjenom u cilju ostvarivanja vlastitih probitaka postupaju na štetu javnog interesa i kršeći moralnu i pravnu normu povrjeđuju temelje demokratskog razvoja, pravnu državu i vladavinu prava.“²⁶

Da bi se moglo kvantificirati podatke o borbi protiv korupcije u nekoj državi, potrebno je odrediti koja se kaznena djela, a koja su sankcionirana u kaznenom zakonodavstvu te države, mogu podvesti pod korupciju. Upravo to su učinili **Marin Mrčela**, sudac Vrhovnog suda, **Dragan Novosel**, zamjenik državnog odvjetnika i **Dubravka Rogić-Hadžalić**, kao predradnju za pisanje rada „**Koruptivna**

---

²² O tome opširnije u radu Malenice, Z.: *Korupcija u državnoj upravi i pravosuđu u Republici Hrvatskoj*, u: *Ogledi o hrvatskom društvu*, Golden marketing–Tehnička knjiga, Zagreb, 2007., str. 181.- 195.

²³ Isto, str. 185. – 190.

²⁴ Rječnik kaznenog prava, Masmedia, Zagreb 2002., str. 199.

²⁵ Isto, str. 199.

²⁶ Derenčinović, Davor: *Mit(o) korupciji*, NOCCI, Zagreb 2001., str. 42.

kaznena djela 2002. – 2007.⁴²⁷ Ovi autori su pošli od stava da korupcija nije precizno zakonski određena niti je riječ o jednoznačno određenom pojmu. Za potrebe analize koju su obavili u svome radu, u koruptivna kaznena djela uključili su deset kaznenih djela: primanje i davanje mita, primanje i davanje mita u gospodarskom poslovanju, zloupotreba u postupku stečaja, zloupotreba obavljanja dužnosti državne vlasti, protuzakonito posredovanje, nelojalna konkurencija u vanjskotrgovinskom poslovanju, zloupotreba položaja i ovlasti te pranje novca. U svom su radu analizirali broj prijavljenih, optuženih i osuđenih osoba u šestogodišnjem razdoblju (od 2002. do 2007. godine). U odnosu na prijavljene osobe, u radu su prikazani podaci o broju prijavljenih osoba, odnosno broju odluka državnih odvjetništava povodom kaznenih prijava. Također je prikazana struktura kaznenih djela, vrsta odluka, vrste razloga odbačaja kaznenih djela, vrste razloga obustavljenih istraga i omjeri obustavljenih istraga prema završenim istragama, te najzad teritorijalna distribucija. U odnosu na optužene osobe, prikazani su podaci o broju optuženih osoba, strukturi kaznenih djela, vrstama odluka te teritorijalna distribucija. U odnosu na osuđene osobe, prikazani su podaci o broju osuđenih osoba, strukturi kaznenih djela, izrečenim sankcijama, oduzimanju imovinske koristi te pregled po županijama za sva koruptivna kaznena djela. Također je dan prikaz demografskih obilježja počinitelja koruptivnih kaznenih djela (dob, spol, zanimanje i školska sprema). Mi ćemo ovdje izložiti zbirne podatke o koruptivnim kaznenim djelima po godinama te neke podatke o demografskim obilježjima počinitelja koruptivnih kaznenih djela, a u Tablici 1. prikazujemo broj prijavljenih, optuženih i osuđenih osoba za koruptivna kaznena djela od 2002. do 2009. godine.

*Tablica 1. Prijavljene, optužene i osuđene osobe za koruptivna kaznena djela od 2002. – 2009. godine*²⁸

Godina	Prijavljeni	Optuženi	Osuđeni
2002.	872	295	111
2003.	1195	292	129
2004.	1287	346	121
2005.	1018	352	108
2006.	1320	421	137
2007.	1326	429	168
2008.	-	-	206
2009.	-	-	493
Ukupno	7018	2135	1473

Izvor: Mrčela, Marin; Novosel, Dragan; Rogić-Hadžalić, Dubravka (2009.): „Koruptivna kaznena djela 2002. – 2007.“, Državni zavod za statistiku, Zagreb, str. 27.

²⁷ Mrčela, Marin–Novosel, Dragan–Rogić/Hadžalić, Dubravka: „Koruptivna kaznena djela 2002.–2007.“, Državni zavod za statistiku, Zagreb 2009.

²⁸ Prema „Koruptivna kaznena djela 2002.–2007.“, kojima smo dodali podatke o broju osuđenih osoba u 2008. i 2009. Do podataka o broju prijavljenih i optuženih osoba nismo uspjeli doći. Podatke o broju osuđenih osoba u 2008. i 2009. godini iznio je dr. sc. Ivan Šimonović, ministar pravosuđa u hrvatskoj Vladi, u jednoj televizijskoj emisiji krajem ožujka 2010. godine.

Ako bismo o učinkovitosti borbe protiv korupcije prosuđivali isključivo na osnovu podataka o osuđenim osobama, onda možemo zaključiti da ipak postoji napredak na tome planu. Iako ne raspoložemo podacima o broju prijavljenih i optuženih za 2008. i 2009. godinu, možemo pretpostaviti da je u porastu i broj prijavljenih kao i broj optuženih s obzirom na to da se izrazito povećao broj osuđenih građana u te zadnje dvije godine (493 u 2009. godini u odnosu na 206 u 2008. godinu). Posebno je velik rast u 2009. godini (on je oko 140% veći nego prethodne godine, dok je rast u 2008. godini u odnosu na 2007. godinu bio samo 23% veći).

Ovo veliko povećanje osuđenih u 2009. godini zasigurno se može dovesti u vezu s bitnom promjenom političke klime u hrvatskom društvu spram korupcije i uopće kriminalnog ponašanja nakon naprasnog odlaska Ive Sanadera s funkcije predsjednika Vlade i dolaska na njeno čelo Jadranke Kosor koja je borbu protiv korupcije stavila u prioritetne ciljeve svoje Vlade. Možda iznenađuje omjer između broja prijavljenih, optuženih i osuđenih tokom jedne godine.²⁹ To znači da je dio prijava nedovoljno utemeljen. No, to istovremeno znači da građani pokazuju veću spremnost da upozore na koruptivno ponašanje iako ponekad očito nemaju dovoljno čvrste argumente za svoje tvrdnje. Analizom udjela pojedinih koruptivnih kaznenih djela u njihovom ukupnom broju, utvrđeno je da se svaka treća osuda odnosi na primanje i davanje mita.

Analiza distribucije osuđenih osoba po županijama (vidi Tablicu 2.) pokazuje velike razlike između njih. Na vrhu liste je Grad Zagreb u kojemu je kroz šest godina bilo izrečeno 136 osuda, zatim slijede: Splitsko-dalmatinska županija-81, Primorsko-goranska županija-65, Osječko-baranjska-60, Brodsko-posavska-44, Istarska-41, Zagrebačka i Šibensko-kninska-35 itd. S obzirom da se županije značajno razlikuju po broju stanovnika, površini i gospodarskoj aktivnosti, teško je utvrditi postoje li statistički značajne razlike između njih u pogledu proširenosti korupcije.

Tablica 2. Osuđene osobe za koruptivna kaznena djela po županijama od 2002. do 2007. godine

	Županija	Broj*		Županija	Broj*
1.	Grad Zagreb	136	12.	Varaždinska županija	26
2.	Splitsko-dalmatinska županija	81	13.	Dubrovačko-neretvanska županija	24
3.	Primorsko-goranska županija	65	14.	Zadarska županija	22
4.	Osječko-baranjska županija	60	15.	Požeško-slavonska županija	22
5.	Brodsko-posavska županija	44	16.	Koprivničko-križevačka županija	21
6.	Istarska županija	41	17.	Ličko-senjska županija	19
7.	Šibensko-kninska županija	35	18.	Krapinsko-zagorska županija	15
8.	Zagrebačka županija	35	19.	Vukovarsko-srijemska županija	14

²⁹ Ovdje treba primijetiti da se podaci o broju osuđenih po godinama odnosi na pravomoćne presude što znači da je dio tih ljudi vjerojatno prijavljen ranijih godina, kao i da će značajan broj prijavljenih primjerice 2008. i 2009. godine biti procesuiran iduće godine ili čak i kasnije tako da će pravosnažna presuda biti izrečena tek za jednu ili čak dvije godine.

9.	Karlovačka županija	33	20.	Virovitičko-podravska županija	11
10.	Bjelovarsko-bilogorska županija	30	21.	Međimurska županija	10
11.	Sisačko-moslavačka županija	30			

* broj osuđenih osoba

Izvor: Mrčela, Marin; Novosel, Dragan; Rogić-Hadžalić, Dubravka (2009.): „**Koruptivna kaznena djela 2002. – 2007.**“, Državni zavod za statistiku, Zagreb, str. 38.

Što se tiče spolne strukture osuđenih počinitelja koruptivnih kaznenih djela, od njih 2135, muškaraca je bilo 1705 ili 80%, a žena 430 ili 20%. Prevalencija muškaraca može se objasniti s više objektivnih činjenica: njihov udio u ukupno zaposlenima u hrvatskom društvu je oko 60%, još veći je njihov udio u političkoj eliti kao i u menadžerskom sloju... Međutim, ako usporedimo udio žena u kaznenim djelima općeg kriminaliteta (on iznosi oko 10%), s udjelom žena u koruptivnim kaznenim djelima (on iznosi 20%), onda se može zaključiti da je to statistički značajna razlika. Ako analiziramo dobnu strukturu osuđenih osoba, pokazuje se da se one najčešće nalaze u tzv. srednjim godinama. Osoba koje su se nalazile između 31. i 50. godine bilo je 1130 ili 53% od ukupnog broja osuđenih. Analizirajući broj osuđenih osoba prema školskoj spremi, dolazimo do spoznaje da su osuđeni počinitelji koruptivnih kaznenih djela najčešće počinitelji sa završenom srednjom školom (njih je bilo 470 ili 60,7%), zatim počinitelji sa završenom višom školom ili fakultetom (njih je bilo 190 ili 24,5%), dok je 81 ili 10,5% počinitelja bez škole ili s najviše završenom osnovnom školom.

Možda je još zanimljivija analiza osuđenih osoba prema njihovom zanimanju (vidi Tablicu 3.). Najbrojniju skupinu osuđenih čine službenička i uslužna zanimanja – njih je 332 ili 42,9%. U tu skupinu spadaju: bankarski službenici, zanimanja u zaštiti – policajci i zaštitari, knjigovođe, uredski službenici u državnoj i lokalnoj upravi, skladišni, prometni i komercijalni službenici, prodavači, bolničari, medicinske sestre i drugi.

Tablica 3. Osuđene osobe za koruptivna kaznena djela prema zanimanjima od 2002. do 2007. godine

Zanimanje	Broj osuđenih osoba	%
Čelnici uprave i zakonodavstava te direktori trgovačkih društava	23	2,9
Najviši stručnjaci	190	24,5
Službenička i uslužna zanimanja	332	42,9
Obrtnička i zanimanja pojedinačne proizvodnje	163	21,0
Osobe bez zanimanja	37	4,8
Osobe koje ne obavljaju zanimanje	29	3,7
Ukupno	774	100

Izvor: Mrčela, Marin; Novosel, Dragan; Rogić-Hadžalić, Dubravka (2009.): „**Koruptivna kaznena djela 2002. – 2007.**“, Državni zavod za statistiku, Zagreb, str. 46.

Drugu najbrojniju skupinu osuđenih osoba čine „najviši stručnjaci“ kojih je bilo 190 ili 24,5 %. U tu skupinu ulaze: poslovno-organizacijski stručnjaci, službenici državne uprave, liječnici, inženjeri, pravni stručnjaci, profesori i drugi stručnjaci. Treća skupina po brojnosti su obrtnici i zanimanja pojedinačne proizvodnje – njih je bilo 163 ili 21%. U promatranom šestogodišnjem razdoblju osuđene su i 23 osobe (ili 2,9%) koje su po zanimanju najviši rukovoditelji uprave i zakonodavstva te direktori trgovačkih društava. To su osobe s područja tzv. visoke korupcije. Iako ih nije mnogo, njihova osuda pokazuje da ni najviši rukovoditelji neće biti pošteđeni ako su se upleli u mrežu korupcije. Osobe bez zanimanja i osobe koje ne obavljaju zanimanje (kućanice, studenti, umirovljenici itd.) bile su najčešće počinitelji kaznenog djela davanja mita. Njih je bilo 66 ili 8,5%.

3. O PERCEPCIJI KORUPCIJE U REPUBLICI HRVATSKOJ

U ovom dijelu rada ćemo prikazati rezultate nekih relevantnih istraživanja percepcije korupcije u Hrvatskoj koja su podijeljena u nekoliko kategorija, ovisno o različitim aspektima percepcije korupcije koju obrađuju i metodologiji kojom se koriste. Polazi se od prikaza *Indeksa percepcije korupcije Transparency International-a*, te *Globalnog barometra korupcije Transparency International-a* kao međunarodnih godišnjih pokazatelja percepcije korupcije. Potom se prikazuju neki podaci istraživanja javnog mišljenja *Transparency International-a* o korupciji 2003. i 2005. godine, te podaci „Istraživanja mišljenja rukovoditelja za Izvještaj o globalnoj konkurentnosti Svjetskog gospodarskog foruma i Sveučilišta Harvard u Hrvatskoj, 2002., 2003. i 2004.“. Zatim iznosimo i neke rezultate istraživačkih studija³⁰ i projekata o korupciji, te neke najnovije podatke u vezi s percepcijom korupcije i razinom povjerenja u institucije iz istraživanja provedenog u sklopu projekta „*Socijalna stratifikacija i vrijednosne orijentacije u hrvatskom društvu*“ koje ćemo usporediti s rezultatima nekih ranijih relevantnih istraživanja o vrijednostima.

Krenut ćemo od prikaza *Indeksa percepcije korupcije*, te *Globalnog barometra korupcije* kao najčešćih međunarodnih pokazatelja percepcije korupcije³¹ koje godišnje provodi *Transparency International*, a koji se razlikuju jer se *Indeks percepcije korupcije* zasniva na stavovima stručnjaka i odražava

³⁰ Prema Čaldaroviću i dr., „Hrvatska je do sada sudjelovala u nekoliko istraživačkih studija o percepciji korupcije, kako na lokalnoj, tako i na međunarodnoj razini“, pa je primjerice „korumpirano ponašanje među državnim službenicima procijenjeno 1995. kao dio World Value Survey tijekom 1996. (studija o socijalnom kapitalu Hrvatske), tijekom 1999. (European Value Study), te ponovno u 2003., kao dio South East European Social Survey“, a o nekim rezultatima tih studija bit će više riječi u nastavku rada (Čaldarović i dr., 2009., 7).

³¹ Prema Budak, tim najčešće korištenim međunarodnim pokazateljima percepcije korupcije koji su važni jer je riječ o „pokazateljima percepcije korupcije koji odražavaju vanjsku sliku o tome kako nas vidi međunarodna zajednica, politički partneri, analitičari koji ocjenjuju kreditni rejting zemlje, strani ulagači“ treba pridružiti i *Indeks kontrole korupcije Svjetske banke*, a riječ je o *Indikatoru kontrole korupcije* (engl. *Control of Corruption*) jednom od šest indikatora kvalitete javnog upravljanja (engl. *good governance*) koji za sve zemlje u svijetu svake dvije godine objavljuje Svjetska banka (Budak, 2006., 68).

percepcije upućenih promatrača o korupciji u javnom sektoru i politici, dok se *Globalnim barometrom korupcije* procjenjuju stavovi šire javnosti o korupciji. *Transparency International Corruption Perceptions Index*³² (CPI) ili *Indeks percepcije korupcije (IPK)* izračunat je za sve godine od 1999. do 2009., a njegove vrijednosti su prikazane u sljedećoj tabeli. Iz tabele se jasno može uočiti da je taj indeks poprimio više vrijednosti i postignut je napredak za 2007., 2008. i 2009. godinu ukoliko vijednosti indeksa za te godine usporedimo s ranijim godinama. 2008. godine zabilježena je najviša vrijednost indeksa (4,4), odnosno postignut je najbolji rezultat od 1999., ali treba naglasiti i da je u 2009. godini ponovno zabilježen negativni trend u odnosu na 2008., odnosno s vrijednosti indeksa (4,1) se ponovno vraćamo na razinu 2007. godine kada je to bio velik i pozitivan napredak s vrijednosti indeksa (3,4) u 2006., ali predstavlja negativan trend kada ga usporedimo s indeksom iz 2008. godine.

Tabela 4. Indeks percepcije korupcije Transparency International-a za Hrvatsku

Godina	Vrijednost IPK*	Rang na svjetskoj listi	Ukupan broj zemalja na listi	Broj korištenih ispitivanja	Raspon mogućih vrijednosti indeksa **
1999.	2,7	74.	99	5	-
2000.	3,7	51.	90	4	3.4 – 4.3
2001.	3,9	47.	91	3	3.4 – 4.6
2002.	3,8	51.	102	4	3.6 – 4.0
2003.	3,7	59.	133	8	2.6 – 4.7
2004.	3,5	67.	146	9	3.3 – 3.8
2005.	3,4	70.	158	7	3.2 – 3.7
2006.	3,4	69.	163	7	3.1 – 3.7
2007.	4,1	64.	179	8	3.6 – 4.5
2008.	4,4	62.	180	8	4.0 – 4.8
2009.	4,1	66.	180	8	3.7 - 4.5

* poprima vrijednost od 1 – 10, pri čemu 1 znači iznimnu korumpiranost, a 10 da uopće nema korupcije, odnosno „zemlja s najmanjim brojem bodova je zemlja koju se percipira kao najkorumpiranija od svih u indeksu“;

** od 1999. do 2003. omjer između najviše i najniže ocjene percepcije korupcije, a od 2004. raspon mogućih vrijednosti indeksa ovisno o preciznosti mjerenja;

Izvor: Transparency International, URL: <http://www.transparency.org>.

³² *Corruption Perceptions Index (CPI)* ili *Indeks percepcije korupcije (IPK)* je „poredak zemalja prema stupnju percepcije raširenosti korupcije među državnim službenicima i političarima“, a „sastavljen je od podataka dobivenih iz stručnih ispitivanja vezanih za korupciju koje provode razne ugledne ustanove“, te „odražava stajališta poslovnih ljudi i analitičara iz cijelog svijeta uključujući i stručnjake iz procjenjivanih zemalja“ (Transparency International, URL: <http://www.transparency.org>).

Globalni barometar korupcije Transparency International-a³³ za 2009. godinu proveden je 6. put od 2003. godine³⁴, i to na uzorku od 73,132 ispitanika u 69 zemalja, a prema *Global Corruption Barometer 2009.* za Hrvatsku (N=1000) 44% ispitanika smatra pravosuđe najkorumpiranijom institucijom³⁵, 20% ispitanika smatra da su to javne i državne službe, 13% političke stranke, 11% biznis, odnosno privatni sektor, 9% parlament, te njih 3% tako procjenjuje medije. Izdvojit ćemo i ocjene kojima su građani procijenili korumpiranost institucija, odnosno pravosuđe je ponovno, kao i 2007. godine ocijenjeno najkorumpiranijim (4,4), potom slijede javne i državne službe (4,2) i biznis, privatni sektor (4,2), političke stranke (4,1); parlament (4,1) i posljednji su mediji (3,7), a zajednička uprosječena ocjena u cjelini iznosi 4,1. Zanimljiva je i procjena ispitanika u Hrvatskoj o tome koliko je uspješna njihova vlast u suzbijanju korupcije, odnosno podatak po kojem čak 71% ispitanika smatra da je vlast neuspješna, njih 14% je neodlučnih, a samo njih 16% smatra da je vlast uspješna u suzbijanju korupcije (zanimljivo je da je susjedna BiH postigla potpuno jednake postotke odgovora na ovom pitanju iako se kod procjena najkorumpiranijih institucija bilježe razlike jer su u BiH političke stranke ocijenjene kao najkorumpiranije, a kod nas je to pravosuđe³⁶).

Osim tih međunarodnih pokazatelja percepcije korupcije *Transparency International Hrvatske* je u suradnji s *GfK – Centrom za istraživanje tržišta* tijekom svibnja 2003. i 2005. godine proveo ispitivanje javnog mišljenja putem ankete na reprezentativnom uzorku od 1000 ispitanika o korupciji i percepciji prisutnosti korupcije („Korupcija i javnost informacija, stavovi i iskustva“), a usporedba dobivenih rezultata može se iščitati iz dokumenta pod naslovom „*Usporedba stavova građana 2003. i 2005. godine*“. Iz tog dokumenta izdvojit ćemo samo

---

³³ *Globalni barometar korupcije* je globalno ispitivanje percepcije korupcije i stavova, kao i iskustva javnosti o korupciji, a riječ je o istraživanju javnog mišljenja koje mjeri: 1) „percepciju javnosti o korupciji u ključnim sektorima: pravosuđe, mediji, zakonodavstvo, političke stranke, privatni sektor i javne službe“, 2) procjenu ispitanika o tome „kako ocjenjuju napore državnih vlasti u suzbijanju korupcije“, 3) „osobna iskustva ispitanika s podmićivanjem u kontaktu s različitim javnim službama“, te 4) „opće stavove javnosti o udjelu države u korupciji“ (*Transparency International*, URL: <http://www.transparency.org>).

³⁴ Globalni Barometar Korupcije 2007. godine proveden je na uzorku od preko 59 661 ispitanika u ukupno 62 zemlje, a prema podacima za Hrvatsku 2007. najkorumpiranijom institucijom je ocijenjeno pravosuđe (4,3), potom zdravstvo (4,2), gospodarstveni sektor (4), političke stranke (4), zakonodavstvo (3,9), dozvole (3,6), prihodi od poreza (2,8), mediji (3,5), obrazovanje (3,3), komunalne usluge (3,1), vojska (2,8), NVO (2,6) i Crkva (2,6) (prema Globalnom Barometru Korupcije *Transparency International-a*).

³⁵ Pravosuđe je ocijenjeno kao najkorumpiranija institucija u sljedećim državama: Kambodža (62%), FYR Makedonija (50%), Hrvatska (44%), Peru (39%), Kosovo (39%), Bugarska (38%), Georgija (37%), Uganda (36%), Armenija (33%), Mongolija (28%) i Senegal (27%) (*Transparency International Global Corruption Barometer 2009*).

³⁶ Prema podacima *Transparency International Global Corruption Barometra 2009.* godine za BiH, 49% ispitanika smatra da su najkorumpiranije političke stranke, 19% pravosuđe, 14% parlament, 9% biznis, odnosno privatni sektor, 8% javne i državne službe, te njih 1% tako procjenjuje medije. Prema Barometru, političke stranke su ocijenjene kao najkorumpiranije u sljedećim državama: Nigerija (63%), Indija (58%), Grčka (58%), Tajland (54%), El Salvador (53%), Bosna i Hercegovina (49%), Italija (44%), Malezija (42%), Mađarska (42%), Kolumbija (41%), Izrael (40%), Finska (39%), Južna Koreja (38%), Argentina (38%), Libanon (36%), Austrija (35%), Venezuela (34%), Ujedinjeno Kraljevstvo (30%) i Srbija (30%).

nekoliko zanimljivih podataka o percepciji prisutnosti korupcije³⁷, odnosno na pitanje o prisutnosti korupcije u Hrvatskoj, 2003. je 85,9% ispitanika odgovorilo je da je ona izrazito raširena u Hrvatskoj (raširena, te jako prisutna i raširena), a 2005. se čak 89,1% ispitanika opredijelilo za tu procjenu. Nadalje, zanimljivi su i podaci prikupljeni na pitanju o prisutnosti korupcije u odnosu na prethodne dvije, tri godine, jer se i tu potvrđuje ranije spomenuto povećanje percepcije prisutnosti korupcije u Hrvatskoj. Naime, 2003. je 20,0% ispitanika smatralo da je korupcija malo ili puno manje prisutna nego li prije 2 godine, 46,2% ispitanika je smatralo da je podjednako prisutna, a 30,1% ispitanika je smatralo da je korupcija malo ili puno više prisutna nego li prije 2 godine. Godine 2005. dolazi do smanjenja procjene o manjoj prisutnosti, a povećanja procjene više prisutnosti korupcije u odnosu na prethodne godine, odnosno 11,8% ispitanika smatra da je korupcija malo ili puno manje prisutna nego li prije 2 godine, 48,0% je smatralo da je ona podjednako prisutna, a 37,1% je smatralo da je korupcija malo ili puno više prisutna nego li prije dvije, tri godine.

Tim podacima pridružiti ćemo i neke od rezultata „*Istraživanja mišljenja rukovoditelja za Izvještaj o globalnoj konkurentnosti Svjetskog gospodarskog foruma i Sveučilišta Harvard u Hrvatskoj, 2002., 2003. i 2004.*“³⁸ (Budak, 2006.). Prema tim podacima istraživanja mišljenja i percepcije gospodarstvenika Hrvatske o korupciji, jednako kao i u ranije navedenom istraživanju javnog mišljenja, „i gospodarstvenici smatraju da je prisutnost korupcije u porastu u odnosu na razdoblje prije tri godine“, a „percepcija prisutnosti korupcije, posebice političke, vrlo je visoka“, odnosno čak „oko 80% gospodarstvenika ocjenjuje da se kriteriji pri donošenju odluka o mjerama politike i dodjeli državnih ugovora pojedinim poduzećima formiraju temeljem osobnih poznanstava s vladinim dužnosnicima“ (Budak, 2006., 79). Nadalje, izdvojiti ćemo još jedan podatak po kojem je „analiza korupcije kao prepreke poslovanju u Hrvatskoj pokazala izraženu percepciju korupcije kao rastuće i vrlo problematične prepreke poslovanju hrvatskih gospodarstvenika“, ili drugim riječima, gospodarstvenici su trebali rangirati najveće prepreke poslovanju, a među 14 takvih problematičnih

---

³⁷ Zanimljiva je i usporedba stavova građana 2003. i 2005. godine o prisutnosti korupcije u pojedinim državnim institucijama koju navodimo pomoću podataka dobivenih na procjeni da je korupcija „raširena i jako raširena“ od najviših prema najnižim postocima odgovora za obje godine istraživanja: 2003. godine 72,8% ispitanika je smatralo da je korupcija najprisutnija u lokalnoj vlasti, županijama, općinama i gradovima, 71,3% u zdravstvu, 70,0% u sudstvu, 57,7% u policiji, 57,6% u Fondu za privatizaciju, 55,0% u Hrvatskom saboru, 54,2% na fakultetima, 52,0% u Vladi (predsjednik vlade i ministri), 35,2% u vojsci, 22,5% u osnovnim i srednjim školama, te u Crkvi 18,5%. Podaci iz 2005. godine bilježe drugačiji poredak procjene prisutnosti korupcije u pojedinim institucijama, odnosno s ranijeg trećeg mjesta, 2005. godine prvo mjesto zauzima sudstvo za koje je čak 80,7% ispitanika smatralo da je institucija u kojoj je korupcija najprisutnija, potom slijedi zdravstvo koje se u oba istraživanja nalazi na drugom mjestu sa čak 79,7% ispitanika, 73,1% ispitanika smatra da korupcija najprisutnija u lokalnoj vlasti, županijama, općinama i gradovima, 66,3% u policiji, 64,5% u Hrvatskom saboru, 63,9% u Fondu za privatizaciju, 63,0% u Vladi (predsjednik vlade i ministri), 56,6% na fakultetima, 40,0% u vojsci, 27,8% u osnovnim i srednjim školama, te u Crkvi 18,2% (Transparency International).

³⁸ Istraživanje je provedeno među gospodarstvenicima malih, srednjih i velikih poduzeća u Hrvatskoj i to na uzorku od ukupno 124 poduzeća u 2002., 109 poduzeća u 2003. godini i 109 poduzeća u 2004. godini (Budak, 2006., 79).

čimbenika korupcija je 2002. godine bila na 11. mjestu, 2003. na 6. mjestu, a 2004. godine na visokom 4. mjestu³⁹ (Budak, 2006., 82).

U prikazu relevantnih istraživanja percepcije korupcije u Hrvatskoj ne smiju se izostaviti i istraživačke studije, te znanstveno-istraživački projekti koji se bave ovom tematikom, poput FP6 projekta „*Crime and Culture*“⁴⁰ (6th Framework Programme of the EU Commission, 2006.-2009.), koji je posvećen boljem razumijevanju fenomena korupcije i analizi percepcije korupcije u sedam europskih zemalja. Provođenjem analize sadržaja velikog broja dokumenata iz šest ciljanih grupa (politike, sudstva, policije, medija, civilnog društva i gospodarstva) za 2006. godinu, autori izvještaja pod naslovom „Percepcija korupcije u Hrvatskoj: analiza sadržaja dokumenata iz politike, sudstva, policije, medija, civilnog društva i gospodarstva“ zaključuju o postojanju šest modela razumijevanja percepcije korupcije u Hrvatskoj čije glavne elemente navodimo u sljedećoj tablici: 1) *Model odnosa s javnošću*, 2) *Stručni model*; 3) *Model smetnje*; 4) *Model ljudskih prava*; 5) *Pragmatički model* i 6) *Model ignoriranja* (Štulhofer i dr., 2006.). Pri tom istraživači napominju kako navedene modele „treba tretirati kao Weberovske idealne tipove, a ne kao empirijske kategorije“ jer se u stvarnosti „većina predloženih modela može naći samo u fragmentima ili u drugačijim verzijama“, a jednako tako bi bilo „pogrešno pretpostaviti da neka ciljna skupina zastupa jedan model“ (Štulhofer i dr., 2006., 23-24).

Tabela 5. Glavni elementi modela percepcije korupcije u Hrvatskoj

	<i>Definicije korupcije</i>	<i>Središnje uvjerenje</i>	<i>Mjere za suzbijanje</i>	<i>Analitički fokus</i>
1.	Pojednostavljene, populističke definicije	Percipirana prvenstveno kao štetna za javnu sliku	Prema javnoj percepciji efikasnosti uprave	Uglavnom niske razine korupcije
2.	Kompleksne i sveobuhvatne definicije	Korupcija šteti tkivo društva i sprječava razvoj	Prema najboljoj međunarodnoj praksi	Visoka razina/ politička korupcija
3.	Nema jasne definicije korupcije	Sveprisutni fenomen manje, ali prenapuhane važnosti	Tipa „ad hoc“	Ako je prisutan, samo na niske razine

³⁹ Zanimljivo je da su 2002., 2003. i 2004. godine kao najproblematičniji čimbenici navedeni „nestabilnost Vlade“ na prvom mjestu, i „politička nestabilnost“ na drugom mjestu, dok je 2002. godine na trećem mjestu rangirana „loša etika radne snage“, a 2003. i 2004. na tom je mjestu „kriminal i krađa“, da bi na četvrtom mjestu 2002. bili „restriktivni radni propisi“, 2003. „porezni propisi“, a 2004. „korupcija“ (Budak, 2006., 82).

⁴⁰ „Crime and Culture: Crime as a Cultural Problem. The Relevance of Perceptions of Corruption to Crime Prevention. A Comparative Cultural Study in the EU-Accession States Bulgaria and Romania, the EU-Candidate States Turkey and Croatia and the EU-States Germany, Greece and United Kingdom“ istraživački je projekt koji je obuhvatio sedam europskih zemalja: Bugarsku, Rumunjsku, Tursku, Hrvatsku, Njemačku, Grčku i Veliku Britaniju, a u Hrvatskoj su ga od 2006. – 2009. godine, na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu, Odsjeku za sociologiju proveli sljedeći znanstvenici: Štulhofer, A.; Čaldarović, O.; Kufrin, K.; Glavašević, B.; Odak, I.; Gregurović, M.; Detelić, M. itd.

4.	Sveobuhvatna; naglašava kršenje ljudskih prava	Moralno, socijalno i ekonomsko zlo koje treba iskorijeniti	Trebaju biti stroge i transparentne	Obje razine, i visoka i niska razina korupcije
5.	Sveobuhvatne, uglavnom legalističke definicije	Korupcija je glavni društveni problem	Međunarodno testirane, sustavne i koordinirane	Uglavnom niske razine korupcije
6.	Ad hoc i populističke	Samo potencijalno problematična	Odsutne	Bez jasnog fokusa

Izvor: Štulhofer, Aleksandar i dr. (2007.b) „Chronic, incurable or what? Perceptions of corruption in Croatia“, University of Konstanz Discussion Paper Series, No 5, str. 17.

Isti istraživači tijekom 2007. godine provode strukturirane intervju s reprezentativnim pojedincima iz područja politike, ekonomije, sudstva, politike, medija i civilnog društva i gospodarstva⁴¹, te nakon analiziranja sadržaja tih intervju, zaključuju o različitim aspektima u vezi s korupcijom⁴², a mi ćemo u nastavku izdvojiti samo neke njihove zaključke o percepciji korupcije javnosti⁴³ po kojima je „javna percepcija korupcije bila prikazivana kao uglavnom pod utjecajem dvaju izvora: (1) negativnih osobnih iskustava⁴⁴, i (2) medijskog diskursa koji se uglavnom fokusira na korupciju u određenim područjima⁴⁵“, a prema istraživačima, u oba izvora je prisutna opasnost od „smanjivanja“ ili „pretjerivanja“ raširenosti korupcije u društvu (Štulhofer i dr., 2007., 11-12). Na kraju prikaza njihovih rezultata, izdvojit ćemo i neke zanimljive zaključke iz izvještaja za 2008.

⁴¹ Intervjuirani pojedinci su morali zadovoljiti dva ključna kriterija: 1. visoku pozicioniranost unutar institucionalne hijerarhije, i 2. profesionalno iskustvo u borbi protiv korupcije; ukupno je intervjuirano 16 takvih pojedinaca u ciljanim grupama, a vrijeme trajanja intervju je bilo između 22. i 84. minute, prosječno 40 minuta (Štulhofer i dr., 2007., 4-6).

⁴² To su sljedeći aspekti: definiranje korupcije, ozbiljnost korupcije u Hrvatskoj, glavna područja korupcije, promjene u dinamici korupcije, uzroci i posljedice korupcije, percepcija korupcije javnosti, povjerenje u institucije, uloga medija, uloga NVO, mjere za suzbijanje korupcije, uloga EU-e (Štulhofer i dr., 2007., 7).

⁴³ Prema izvještaju iz 2007. godine, na pitanje o tome „kako javnost uočava i procjenjuje učestalost i značajke korupcije u Hrvatskoj“ nekoliko je ispitanika izrazilo svoje sumnje u pogledu ispravnosti javne percepcije korupcije u Hrvatskoj smatrajući da ona „nije toliko sveprisutna koliko ljudi misle“, da je „teško kazati koliko ta percepcija odgovara stvarnosti“, ili „koliko je to prava slika“, odnosno većina ispitanika je „tvrdila da je javna percepcija korupcije pomalo preuveličana“, a „jedan od mogućih razloga za tu pojavu proizlazi iz raširenog osjećaja nezadovoljstva i nepravde“ (Štulhofer i dr., 2007., 11).

⁴⁴ O negativnim osobnim iskustvima kao izvoru percepcije korupcije zabilježeni su zanimljivi odgovori prema kojima su „građani najosjetljiviji na korupciju koja se tiče njih: kad oni sami moraju platiti (mito) za uslugu na koju imaju pravo, uglavnom u zdravstvu i obrazovnom sustavu“, a javnost je nedvojbeno „vrlo osjetljiva na korupciju u javnim službama“, zdravstvu i pravnom sustavu (Štulhofer i dr., 2007., 11).

⁴⁵ O medijskom disursu kao izvoru percepcije korupcije zabilježeni su zanimljivi odgovori prema kojima su mediji istaknuti kao glavni faktor kreiranja javnog mišljenja o korupciji, ali se istovremeno prikazi medija o korupciji ocjenjuju kao „problematici i zbunjujući“, tako da „obični građani nisu sigurni u to što je stvarno korupcija“, a prema nekim ispitanicima „rast nepovjerenja u institucije može se povezati s povećanim medijskim bavljenjem korupcijom, zbog čega su građani počeli vjerovati da je Hrvatska najkorumpiranija europska zemlja, a tu je i tendencija da se korupcija percipira kao najozbiljniji problem“ (Štulhofer i dr., 2007., 11).

godinu, prema kojima „nalazi dviju empirijskih faza ovog projekta sugeriraju tri glavne dimenzije stručne percepcije fenomenologije korupcije u Hrvatskoj“: prva je „sumnja u postojanje prave političke volje za borbu protiv korupcije“, druga je „percepcija kulturalnih generatora korupcije“ i treća je dimenzija (HMC⁴⁶) kojom označavaju fenomen u kojem se akteri usredotočavaju na udaljenu korupciju i „kritični su prema korupciji u drugim sektorima ili grupama, ali imaju tendenciju zanemarivanja“ kada je riječ o korupciji „unutar svoje vlastite ustanove ili društvene grupe“ (Čaldarović i dr., 2009., 16-17). U prvoj dimenziji „vladine mjere, kampanje i strategije se procjenjuju kao namjenjene donositeljima odluka u EU“, a prema Čaldaroviću i dr., u njezinom izražavanju su najglasniji predstavnici medija i civilnog društva, dok je, „najdosljednije povjerenje u nacionalne antikoruptionske strategije uočeno kod predstavnika policije i pravnog sustava“ (Čaldarović i dr., 2009., 16). Prema drugoj dimenziji važna je „socio-kulturna povijest korupcije“, odnosno istaknuto je „da je korupcija u Hrvatskoj – njen lokalni jezik“, te da se „korupcija ne može ispravno razumjeti bez uzimanja u obzir kulturnog nasljeđa bivšeg socijalističkog režima: ustrajnosti na tradicionalnom nepotizmu, vjernosti lokalnoj zajednici, oslanjanjem na osobne mreže i međusobne obveze“, kao i „tranzicijskom kontekstu od 1990.“, potom „oružanom sukobu od 1991.– 1995.“, brzoj privatizaciji, povećanju nejednakosti, autoritarnom političkom klijentelizmu“ itd., a od strane stručnjaka, „oba razdoblja se vide kao ključna za oblikovanje specifičnih kulturnih navika i strukturnih faktora koji reproduciraju korupciju na različitim društvenim razinama“ (Čaldarović i dr., 2009., 16). Treća dimenzija odnosi se na usredotočenost i kritičnost aktera prema udaljenoj korupciji, ali zanemarivanje korupcije „unutar svoje vlastite ustanove ili društvene grupe“ za što autori navode objašnjenja, a izdvojit ćemo dva: prvo, mogućnost „neadekvatnog razumijevanja što čini korupciju, a posebno u pogledu sukoba interesa i zloupotreba javnih ovlasti“, i druga je mogućnost da je takvo zanemarivanje korupcije unutar vlastite ustanove „posljedica strateškog djelovanja zaštite vlastitog ugleda, i ugleda svoje ustanove prikrivanjem korumpiranog ponašanja bliskog suradnika“ (Čaldarović i dr., 2009., 17). Pri tom ne treba posebno objašnjavati da su navedene dimenzije percepcije korupcije, a posebno „rašireno nevjerenje u postojanje političke volje za borbu protiv korupcije“, te zanemarivanje korupcije „unutar svoje vlastite ustanove ili društvene grupe“ ujedno i prepreka „za koordiniranu i učinkovitu borbu protiv korupcije“ (Čaldarović i dr., 2009., 19).

Nakon prikaza relevantnih istraživanja percepcije korupcije u Hrvatskoj, iznosimo neke najnovije podatke u vezi s percepcijom korupcije i razinom povjerenja u institucije iz istraživanja provedenog 2010. godine u sklopu projekta „*Socijalna stratifikacija i vrijednosne orijentacije u hrvatskom društvu*“ koje ćemo usporediti s rezultatima nekih ranijih relevantnih istraživanja o vrijednostima. Istraživanje je provedeno na reprezentativnom uzorku od N = 1002 ispitanika, u dobi od 18 do 69 godina, od čega je 48,6% muškog, a 51,4% ženskog spola.

---

⁴⁶ „The hyperopic (mis)perception of corruption“ (Čaldarović i dr., 2009., 17).

Tabela 6. Spolna struktura ispitanika po regijama*

Regija		Spol*		
		muški	ženski	Ukupno
1.	Zagreb	121	128	249
2.	Sj. Hrvatska	89	90	179
3.	Slavonija	84	91	175
4.	Lika, Kordun, Banija	42	45	87
5.	Istra, G. Kotar, Primorje	59	61	120
6.	Dalmacija	92	100	192
Ukupno		487	515	1002

*Vrijednosti u tabeli su izražene u frekvencijama

Percepcija korupcije je mjerena pitanjem „Koliko su primanje mita i korupcija rašireni u ovoj zemlji, među osobama koje rade u državnim službama?“, a ispitanici su za odgovor koristili skalu sa sljedećim odgovorima: (1) gotovo nitko od njih nije uključen, (2) samo nekolicina ih je uključena u to, (3) većina ih je uključena u to, (4) gotovo svi su uključeni u to. Odgovori na ovo pitanje su posebno zanimljivi jer ih je moguće usporediti s podacima koji su objavljeni u radu Aleksandra Štulhofera pod naslovom „*Percepcija korupcije i erozija društvenog kapitala u Hrvatskoj 1995.–2003.*“ U njemu je Štulhofer analizirao promjene u razini društvenog kapitala u Hrvatskoj tijekom 1995.–2003. godine, i to koristeći se rezultatima dvaju istraživanja u kojima je i sam sudjelovao, a koji su provedeni na reprezentativnim nacionalnim uzorcima: 1) *Svjetsko istraživanje vrijednosti–Hrvatska 1995.* (Erasmus Gilda, Zagreb) i 2) *South East European Social Survey 2003.* (Institut za sociologiju, Sveučilište Tromso, Norveška)⁴⁷ (Štulhofer, 2004., 158). Iz te njegove analize izdvojiti ćemo dinamiku percepcije raširenosti korupcije 1995. – 2003., te povjerenje u institucije jer je riječ o varijablama koje su mjerene i u istraživanju o vrijednostima iz 2010. godine čije rezultate navodimo u nastavku. Prema Štulhoferu, u razdoblju od 1995. – 2003. dolazi do smanjenja društvenog kapitala (DK)⁴⁸, a od čimbenika koje obuhvaća u svom radu „negativnoj je dinamici DK – kroz mrvljenje povjerenja u institucije“⁴⁹ – najsnažnije i najkonzistentnije pridonijelo intenziviranje percepcije javnosti o raširenosti korupcije među državnim službenicima“ (Štulhofer, 2004., 166). Tim

⁴⁷ *Svjetsko istraživanje vrijednosti–Hrvatska 1995.* provedeno je na uzorku od N=1196, a *South East European Social Survey 2003.* na uzorku od N=1250 građana Hrvatske starijih od 20 godina (Štulhofer, 2004., 158).

⁴⁸ Smanjene su vrijednosti triju uobičajenih indikatora društvenog kapitala (DK): uopćenog povjerenja, civilne umreženosti i povjerenja u institucije (Štulhofer, 2004.).

⁴⁹ Uspoređujući podatke iz 1995. i 2003. Štulhofer zaključuje da je „povjerenje u pravni sustav smanjeno za više od 50%, a povjerenje u vladu za otprilike 45%“, dok je najmanje „osipanje pretrpjelo povjerenje u Sabor, koje je – u odnosu na ishodišno mjerenje – smanjeno za trećinu“ (Štulhofer, 2004., 162).

podacima i ocjenama percepcije raširenosti korupcije među državnim službenicima pridružujemo i podatke iz 2010. godine koji su potvrdili isti negativni trend još snažnijeg porasta percepcije javnosti o raširenosti korupcije među osobama koje rade u državnim službama što je posebno očito kod procjene po kojoj čak 43,9% građana smatra da su „gotovo svi“, a 37,4% da je „većina“ u državnim službama uključena u primanje mita i korupciju.

Tabela 7. Percepcija proširenosti mita i korupcije među osobama koje rade u državnim službama 1995., 2003. i 2010.

Koliko su primanje mita i korupcije rašireni u ovoj zemlji, među osobama koje rade u državnim službama?	1995.*	2003.*	2010.**	
	%	%	f***	%
Gotovo nitko od njih nije uključen	1,3	1,4	2	2
Samo nekolicina ih je uključena u to	23,5	21,4	137	13,7
Većina ih je uključena u to	60,5	53,8	375	37,4
Gotovo svi su uključeni u to	14,7	23,4	440	43,9
Ne znam, bez odgovora	-	-	48	4,8
Ukupno	100,0	100,0	1002	100,0

* podaci za 1995. i 2003. godinu odnose se na **Svjetsko istraživanje vrijednosti – Hrvatska 1995.** i **South East European Social Survey 2003.**, a preuzeti su iz rada pod naslovom „Percepcija korupcije i erozija društvenog kapitala u Hrvatskoj 1995. – 2003.“ (Štulhofer, 2004., 166).

** istraživanje provedeno u sklopu projekta „**Socijalna stratifikacija i vrijednosne orijentacije u hrvatskom društvu**“.

***Vrijednosti u tabeli su izražene u f = frekvencijama i % = postocima;

Nadalje, „predodžba o raširenosti korupcije najznačajniji je prediktor i u slučaju povjerenja u institucije“, odnosno prema Štulhoferu „uvjerenost u sveprisutnost korupcije nagriza povjerenje i time smanjuje spremnost na suradnju“, a osim percepcije korupcije, „na razinu povjerenja u institucije utječu i dob (mlađi ispitanici iskazuju niže povjerenje), obrazovanje (ispitanici višeg obrazovanja iskazuju niže povjerenje), mjesto prebivanja (ispitanici iz većih sredina iskazuju niže povjerenje), te politička orijentacija („lijevo” orijentirani ispitanici iskazuju niže povjerenje)“ (Štulhofer, 2004., 162). Povjerenje u institucije, drugi je aspekt kojeg možemo analizirati i usporediti s ranijim podacima, odnosno Štulhoferovu analizu dinamike povjerenja u tri ključne institucije sustava (Vladu, Sabor i pravni sustav) možemo usporediti s podacima istraživanja iz 2010. (Štulhofer, 2004., 162).

Tabela 8. Povjerenje u pravosudni sustav, Vladu i Sabor 1995., 2003. i 2010. godine

Povjerenje u:		1995.*		2003.*		2010.**	
		Veliko/poprilično veliko povjerenje (%)	Malo/nikakvo povjerenje (%)	Veliko/poprilično veliko povjerenje (%)	Malo/nikakvo povjerenje (%)	Imam dosta povjerenja/vrlo veliko povjerenje (%)	Malo /uopće nemam povjerenja (%)
1.	Pravosudni sustav	58,4	41,6	26,6	73,4	32,2	65,4
2.	Vladu	59,4	40,6	32,5	59,4	27,8	69,8
3.	Sabor	48,5	51,5	30,5	69,5	24,8	72,7

* podaci za 1995. i 2003. godinu odnose se na **Svjetsko istraživanje vrijednosti – Hrvatska 1995.** i **South East European Social Survey 2003.**, a preuzeti su iz rada pod naslovom „Percepcija korupcije i erozija društvenog kapitala u Hrvatskoj 1995. – 2003.“ (Štulhofer, 2004., 162).

** istraživanje provedeno u sklopu projekta „**Socijalna stratifikacija i vrijednosne orijentacije u hrvatskom društvu**“.

Prema podacima iz 2010. možemo zaključiti o blagom porastu povjerenja građana u pravosudni sustav u odnosu na 2003. godinu, ali smanjenju povjerenja građana u Vladu i Sabor u odnosu na ranije prikazane godine, a u Tabeli 9. navodimo tabelaran prikaz povjerenja građana u dvanaest institucija iz 2010. godine, gdje se upravo Vlada, Sabor i političke stranke percipiraju kao institucije prema kojima građani imaju najmanje povjerenja, odnosno 74,6% građana ima malo ili uopće nema povjerenja u političke stranke, 72,7% građana u Sabor, a 69,8% građana u Vladu, 65,4% u pravosudni sustav, dok su vojska, policija i Crkva institucije u koje građani u ovom istraživanju imaju najviše povjerenja, odnosno dosta ili vrlo veliko povjerenje 62,3% građana ima u vojsku, 56,1% policiju, a 50,6% u Crkvu.

Tabela 9. Povjerenje u institucije 2010. godine*

Koliko imate povjerenja u svaku od navedenih institucija?		Uopće nemam povjerenja		Imam malo povjerenja		Imam dosta povjerenja		Imam vrlo veliko povjerenje		Ne znam	
		f**	%	f	%	f	%	f	%	f	%
1.	Crkva	171	17,1	274	27,3	310	30,9	197	19,7	50	5,0
2.	Vojska	88	8,8	239	23,9	397	39,6	227	22,7	51	5,1
3.	Pravosudni sustav	214	21,4	441	44,0	239	23,9	83	8,3	25	2,5
4.	Tisak	173	17,3	383	38,2	348	34,7	71	7,1	27	2,7
5.	Televizija	144	14,4	390	38,9	344	34,3	96	9,6	28	2,8
6.	Sindikati	183	18,3	323	32,2	334	33,3	110	11,0	52	5,2
7.	Policija	127	12,7	279	27,8	402	40,1	160	16,0	34	3,4
8.	Vlada	317	31,6	383	38,2	228	22,8	50	5,0	24	2,4
9.	Sabor	347	34,6	382	38,1	200	20,0	48	4,8	25	2,5
10.	Političke stranke	334	33,3	414	41,3	184	18,4	43	4,3	27	2,7
11.	Europska Unija	189	18,9	375	37,4	322	32,1	65	6,5	51	5,1
12.	Ujedinjeni Narodi	170	17,0	316	31,5	360	35,9	96	9,6	60	6,0

* istraživanje provedeno u sklopu projekta „Socijalna stratifikacija i vrijednosne orijentacije u hrvatskom društvu“.

**Vrijednosti u tabeli su izražene u f = frekvencijama i % = postocima;

Umjesto zaključka sumirat ćemo neke najvažnije nalaze do kojih smo došli u radu, odnosno naglasit ćemo diskrepanciju između statistika koje s jedne strane ukazuju na porast osuđenih osoba za koruptivna kaznena djela od 2002. kada je bilo osuđeno 111 osoba, na 493 osobe osuđene u 2009. godini, što se može povezati sa uspješnijom borbom protiv korupcije u području koruptivnih kaznenih djela, a s druge strane na povećanje percepcije korupcije što je argumentirano nizom rezultata relevantnih istraživanja. Naime, svi navedeni podaci nedvojbeno upućuju na zaključak o postojanju visoke percepcije korupcije u Hrvatskoj⁵⁰ i to

⁵⁰ Prema istraživanju iz 2010. godine, još je jedan zanimljiv podatak koji potvrđuje percepciju proširenosti korupcije, a riječ je o procjeni važnosti veza i poznanstava za uspjeh u životu, odnosno stupnju slaganja (od uopće se ne slažem, do potpuno se slažem) s tvrdnjom „Veze i poznanstva (barba Luka) važniji su od obrazovanja za uspjeh u životu“ na kojoj su zabilježeni sljedeći odgovori: 15,1% građana se uopće ne slaže, 15,4% se uglavnom ne slaže, 29,7% se uglavnom slaže, 32,5% se slaže u potpunosti, a 7,3% ne zna procijeniti. Drugim riječima, uglavnom i u potpunosti se s navedenom tvrdnjom slaže 62,2% građana Hrvatske, što je podatak koji potvrđuje i ukazuje na snažnu percepciju građana o raširenosti korupcije.

s tendencijom porasta što je argumentirano najnovijim podacima iz 2010. godine koji upravo usprkos pozitivnijim statističkim pokazateljima o prijavljenim, optuženim i osuđenim osobama iznesenim u prvom dijelu rada ukazuju na još snažniji porast percepcije javnosti o raširenosti korupcije. To je ilustrirano porastom percepcije javnosti o raširenosti korupcije među osobama koje rade u državnim službama što je posebno očito kod procjene po kojoj čak 81,3% građana smatra da su gotovo svi ili većina u državnim službama uključeni u primanje mita i korupciju. Nadalje, znakovito je da prema tim podacima možemo zaključiti o blagom porastu povjerenja građana u pravosudni sustav u odnosu na primjerice 2003. godinu kada je njih 73,4% imalo malo ili nimalo povjerenja u pravosudni sustav. Ipak, treba naglasiti da je i dalje riječ o vrlo niskom povjerenju jer čak 65,4% građana ima malo ili uopće nema povjerenja u pravosudni sustav. Taj blagi porast povjerenja građana situacijski i vremenski možemo objasniti aktivnijom i uspješnijom ulogom USKOK-a tijekom 2009. godine, ali je riječ o znatnom smanjenju tog povjerenja kada ga usporedimo sa onim iz 1995. kada je 41,6% građana imalo malo ili uopće nije imalo povjerenja u pravosudni sustav. Nadalje, znakovito je i da čak 74,6% građana ima malo ili uopće nema povjerenja u političke stranke, njih 72,7% u Sabor, a 69,8% u Vladu što je, kao i podatak o (ne) povjerenju u pravosuđe, trend kojeg iščitavamo i iz *Globalnog barometra korupcije 2009.*, prema kojem čak 71% ispitanika smatra da vlast nije uspješna u suzbijanju korupcije, 44% ispitanika smatra pravosuđe najkorumpiranijom institucijom, 20% smatra da su to javne i državne službe, 13% političke stranke itd., dok samo njih 3% tako procjenjuje medije što se može povezati s povećanim interesom naših medija za prikazivanje i analiziranje korupcije. Ipak, diskrepancija između dosadašnjih rezultata o borbi protiv korupcije, i statističkih podataka o sudskim postupcima i presudama vezanim za to područje u zadnjih sedam godina, kao i stvaranja institucionalnih i financijskih pretpostavki borbe protiv korupcije, te posebno nacionalne antikoruptionske strategije s jedne strane, a porasta percepcije raširenosti korupcije među osobama koje rade u državnim službama i opadanje povjerenja građana u ključne institucije sustava s druge strane, upravo potvrđuje procjenu naših istraživača u sklopu projekta „Crime and culture“ po kojoj se kao jedna od dimenzija percepcije korupcije pojavljuje rašireno nevjerovanje u političku volju za borbu protiv korupcije, odnosno vladine se strategije i mjere procjenjuju više kao povezane s pocesom pregovaranja s Europskom Unijom, a manje kao istinska borba protiv korupcije.

LITERATURA:

Brioschi, C. Alberto (2007.), „**Kratka povijest korupcije – od staroga vijeka do naših dana**“, Mate d. o. o., Zagreb.

Budak, J. (2006.) „**Korupcija u Hrvatskoj: percepcije rastu, problemi ostaju**“, *Privredna kretanja i ekonomska politika*, 106, str. 67. – 98.

Čaldarović, O. i dr. (2009.) „**Combating Corruption in Croatia: From Expert Perceptions to Policy-Oriented Action Strategies and Back**“, *Revija za sociologiju*, 40 (39), 1-2, str. 3. – 22.

Derenčinović, D. (2001.), „**Mit(o) korupciji**“, NOCCI, Zagreb.

Jovanović, Ž. (2009.), Izvješće o radu Nacionalnog vijeća za praćenje provedbe Strategije suzbijanja korupcije za razdoblje od 21. svibnja 2008. do 30. svibnja 2009. godine (www.sabor.hr).

Kregar, J. (1999.), „**Nastanak predatorskog kapitalizma i korupcija**“, RIFIN, Zagreb.

Malenica, Z. (2007.), „**Korupcija u pravosuđu i državnoj upravi**“, u *Ogledi o hrvatskom društvu*, Golden marketing – Tehnička knjiga, Zagreb, str. 181. – 195.

Mrčela, M.; Novosel, D.; Rogić-Hadžalić, D. (2009): „**Koruptivna kaznena djela, 2002. – 2007.**“, Državni zavod za statistiku, Zagreb (www.dzs.hr).

Štulhofer, A. (2004.) „**Percepcija korupcije i erozija društvenog kapitala u Hrvatskoj 1995. – 2003.**“, *Politička misao*, Vol XLI, br. 3., str. 156. – 169.

Štulhofer, A. i dr. (2006.): „**Perceptions of Corruption in Croatia: A Content Analysis of Documents from Politics, Judiciary, Police, Media, Civil Society and Economy**“, str. 1.-33., URL: http://www.uni-konstanz.de/crimeandculture/docs/CRIME_AND_CULTURE_Scientific_Report_Croatia_2006.doc (1. 04. 1010).

Štulhofer, A. i dr. (2007.a): „**Perceptions of Corruption in Croatia: A Content Analysis of Interviews from Politics, Judiciary, Police, Media, Civil Society and Economy**“, str. 1. – 35., URL: <http://www.uni-konstanz.de/crimeandculture/docs/scientificreports2007> (1. 04. 2010).

Štulhofer, A. i dr. (2007.b) „**Chronic, incurable or what? Perceptions of corruption in Croatia**“, *University of Konstanz Discussion Paper Series, No 5*, str. 1.-20.; URL: http://www.unikonstanz.de/crimeandculture/docs/Discussion_Paper_No_5_UZAG_Croatia_July_2007.pdf (1. 04. 2010.).

Rječnik kaznenog prava (2002.), Masmedia, Zagreb

13 afera koje tresu Hrvatsku – Jesmo li najjači na svijetu u korupciji, Jutarnji list, Zagreb, 3. travnja 2010. godine, str. 25. – 48. (poseban prilog).

Strategija suzbijanja korupcije i Akcijski plan, Ministarstvo pravosuđa (URL: www.pravosuđe.hr).

Transparency International Global Corruption Barometer 2007.,
URL: http://www.transparency.hr/dokumenti/ipk2007/globalni_korupcijski_barometar_2007.ppt#2 (29.03.2010.).

Transparency International Global Corruption Barometer 2009.,
URL: http://www.transparency.org/news_room/in_focus/2009/gcb2009 (27.04.2010.).

Transparency International Corruption Perceptions Index (CPI),
URL: <http://www.transparency.org>. (1. 04. 2010).

Transparency International - „Usporedba stavova građana 2003. i 2005. godine“, URL: http://www.transparency.hr/dokumenti/istrazivanja/usporedba_2003_2005.xls (1. 04. 2010.).

PERCEPTION OF CORRUPTION AND THE FIGHT AGAINST CORRUPTION IN THE REPUBLIC OF CROATIA

Starting from the institutional and financial assumptions of the fight against corruption, and review of results on the fight against corruption, including statistics on court cases and convictions related to the area over the past seven years, the paper analyzes some of the results of the relevant researches about the perception of corruption in Croatia, with emphasis on data relating to perception of corruption and the degree of (dis)trust in institutions from the research project “Social stratification and value orientations in the Croatian society” in 2010.

Key words: *corruption, anti-corruption strategy, perception of corruption, (dis)trust in institutions;*